

Posudek na diplomovou práci Štěpána Laciny

K tomu, aby někdo na dobré úrovni zpracoval jako téma diplomové práce dadaismus v české literatuře, musí mít a) odvalu b) značné znalosti přehledové i speciální. K tématu najdeme opravdu minimum literatury (stačí zkusit zadat dadaismus či dada do vyhledávače vysokoškolských kvalifikačních prací; paradoxní je, že patrně nejcennější je zde neuvedená seminární práce Švýcarky Katrin Böschové, o níž se zmiňuje Ludvík Kundera). Navíc výklad dadaismu v českém prostředí je stále ve stínu vlivné, ale poněkud jednostranné interpretace Karla Teiga.

Štěpán Lacina prokázal odvalu, když si téma dadaismu zvolil, a velkou míru znalostí a dovedností při tom, když svoji práci psal. Jeho práce má pravděpodobně mezery a dílčí nedostatky, ale otevírá nový pohled a zcela jistě je inspirující.

Ucelenější je první část práce (s. 8 až 38), která rekapituluje historii dadaismu (od setkání v curyšském kabaretu Voltaire v únoru 1916 do roku 1922) a vymezuje jeho hlavní znaky: polarita a univerzálnost, destrukce a sebedestrukce, provokace, individualismus, technika a proteze, mystičnost a rituálnost, manifestačnost, absurdní humor. Zde se Štěpán Lacina mohl opřít o poměrně rozsáhlou literaturu (některé tituly, např. Partsch 2006, bohužel chybí v závěrečném soupisu, takže není jasné, zda jde o Susannu Partsch či někoho jiného).

Mnohem obtížnější úkol čekal diplomanta v následující kapitole Dada v Československu (možná by stačilo „v českých zemích“, protože o Slovensku na rozdíl od Sudet a Moravy není řeč), kde mapuje projevy dadaismu do roku 1924 a výběrově „lapání“ dadaismu později. Zde se mohl inspirovat, jak sám přiznává, jenom třemi články na dané téma, Topinkovým, Tomanovým a Kunderovým. Zdá se, že Kundera přispěl hlavně informacemi o českých Němcích (autor německy psaného dadaistického románu *Mozkem za vteřinu* Melchior Vischer byl údajně levobočkem Alfreda Jarryho) a návštěvách německých dadaistů v Česku. Toman připomenutím Václavkova konceptu nízkého, „alkoholového dadaismu“ (Hašek, Klíma), Teigových esejů, Trnu a oba odkazem na Františka Halase. (V práci postrádám Kunderou zmíněnou Halasovu báseň *Bulvár dadaismu*, která byla posmrtně otištěna v Halasových spisech ve dvou verzích.) Štěpán Lacina však našel stopy dadaismu také u dalších autorů, například u mladých bratří Čapků (motivy loutky, umělého člověka, odpor vůči technice, bezúčelná hravost), u Vladislava Vančury (Pole orná a válečná by bylo možno doplnit hlavně prózou F. C. Ball) a nově interpretoval dadaistické momenty v Haškově Švejkovi, v Lacinově sbírce *Zjevení* apod. Originální je také úvaha o společných rysech dadaismu a tramské kultury (destrukce tradice a jazyka, ritualita, „nízký“ humor spojený s tělesností). Logicky se proto při sledování dadaistických ohlasů po roce 1945 dostalo pozornosti Egonu Bondymu jako dalšímu článku antiestetické linie („alkoholový postdadaismus“). U Bondyho působí magická moc slova v konfrontaci s okázalou vulgaritou (báseň, v němž se litanicky opakuje slovo „hovno“, připomíná Halasovu báseň *Nikde*) a „tento dvojí princip, směšno a apokalypsa, se pak vine celým českým undergroundem“ (s. 65).

V závěrečné části uvažuje Štěpán Lacina o souvislosti dada s karnevalovou smíchovou kulturou, jak ji vymezil Michail Bachtin (dvojí svět, princip rovnosti, tělesnost a znovuzrození, jazyk, divadelnost). Také tyto pasáže vzbuzují některé otázky (např. vztah dadaismu, karnevalové kultury a „moudrého bláznovství“, příp. nonsensové poezie, viz např. Emanuel Frynta, Vodňanský a Skoumal) a zřejmě by bylo třeba je rozšířit, ale rozhodně jsou inspirativní.

Domnívám se, že diplomová práce Štěpána Laciny přinesla mnoho nového materiálu. Její autor prokázal dobrou orientaci v oblasti literární vědy a schopnost samostatné interpretace literárněhistorických faktů. Doporučuji ji k obhajobě.

2. 9. 2012

Jiří Holý